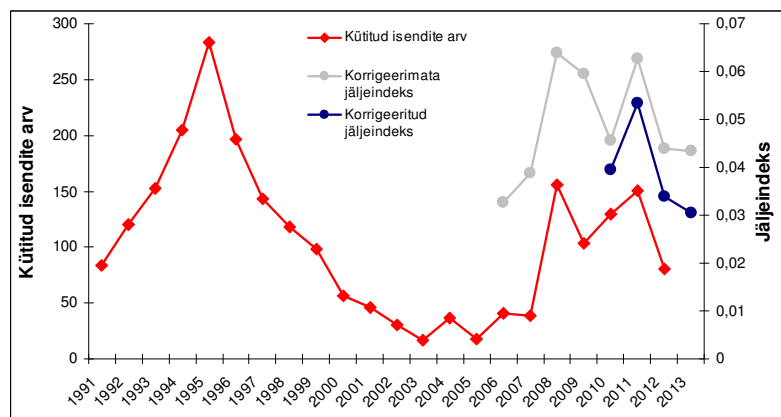

HUNT (*Canis lupus*)

Hundi küttimine aastatel 1991–2012 ning ruutloenduse jälgede maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006–2013.

The number of wolf hunted in 1991–2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006–2013.

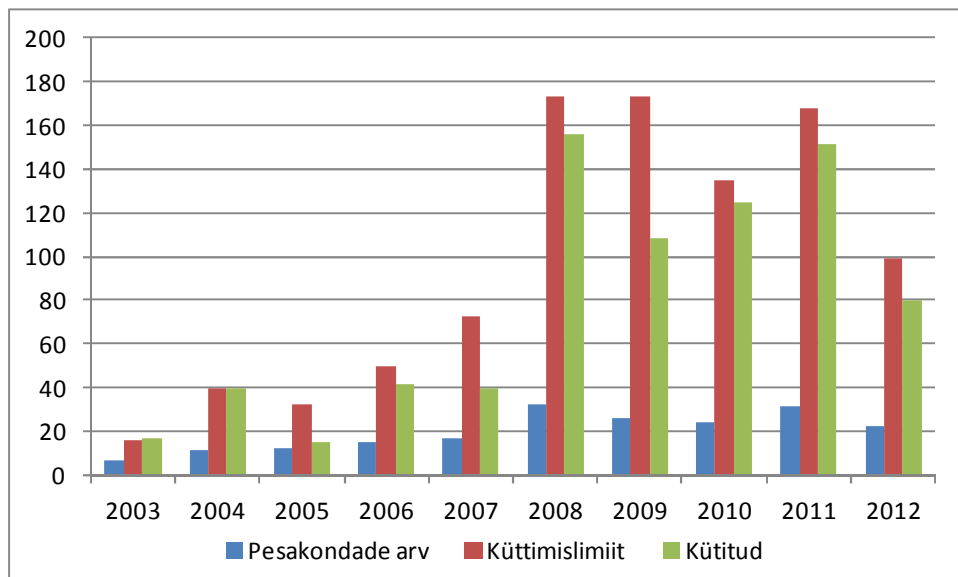
Hundi arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (pesakondade arv, küttimine, korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukuse muutustele) viimasel kolmel aastal ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Pesakondade arv No. of reproductive packs			Pesakondade arvu muutus Change in no. of reproductive packs	Küttimine Hunting bag			Küttimis- mahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)
	2010	2011	2012		2010	2011	2012		2011	2012	2013			
Harjumaa	2	4	2	-	11	18	4	-77,8	0,093	0,028	0,080	186,2	167,9	=
Hiiumaa	0	1	0	-	0	4	2	-50,0	0,000	0,009	0,032	251,8	1055,4	-
Ida-Virumaa	1	1	1	=	8	12	2	-83,3	0,038	0,000	0,011	-	38,5	-
Jõgevamaa	0	1	1	=	5	14	3	-78,6	0,150	0,075	0,027	-64,0	22,5	-
Järvamaa	1	2	3	+	11	14	14	0,0	0,093	0,046	0,009	-81,3	17,1	=
Läänemaa	2	1	0	-	11	6	1	-83,3	0,072	0,004	0,021	480,7	51,1	+
Lääne-Virumaa	3	3	0	-	16	10	3	-70,0	0,032	0,053	0,005	-90,0	15,8	-
Põlvamaa	0	0	1	+	2	7	4	-42,9	0,009	0,050	0,017	-66,6	49,7	+
Pärnumaa	6	4	5	+	26	12	8	-33,3	0,085	0,045	0,009	-80,0	12,5	-
Raplamaa	2	3	2	-	7	14	17	21,4	0,033	0,047	0,080	70,2	173,1	+
Saaremaa	0	1	1	=	0	2	7	250,0	0,000	0,032	0,009	-72,1	83,6	-
Tartumaa	2	3	1	-	4	12	1	-91,7	0,066	0,020	0,011	-43,6	25,8	-
Valgamaa	2	2	3	+	7	3	8	166,7	0,034	0,026	0,057	118,8	186,1	-
Viljandimaa	1	4	1	-	7	14	1	-82,9	0,034	0,054	0,048	-12,1	116,7	-
Võrumaa	2	1	1	=	10	9	5	-44,4	0,036	0,026	0,017	-36,8	63,3	=
Kokku (Total)	24	31	22	-	125	151	80	-47,0	0,053	0,034	0,030	-10,3	72,0	-

Seire käigus kogutud vaatluste ning küttimisinfo põhjal oli 2012. aastal Eestis kokku 22 hundi pesakonda (hundikarja, kus sündisid kutsikad). Nendest karjadest 4 elas Eesti-Läti piiriladel ja kasutas oma elualana mõlema riigi territooriumi. Võrreldes 2011. aastaga, kui Eestis oli 31 hundi pesakonda, on hundi arvukus tunduvalt vähenenud, jäädes väiksemaks ka 2010. ja 2009. aasta arvukusest (vastavalt 24 ja 26 pesakonda). Kui 2011. aastal tekkisid pesakonnad nii Saare- kui Hiiumaale, siis 2012. aastal oli pesakond vaid Saaremaal. Arvukuse vähenemist näitasid ka ruutloenduse jäljeindeks ning jahimeeste hinnang, mille järgi oli hundi arvukus 2013. aasta kevadeks võrreldes 2012. aasta sama ajaga langenud ja seda hoolimata 2012. aasta oluliselt väiksemast küttismahust. Siin tuleb arvestada, et pesakondade arv iseloomustab jahihooaja eelset, ruutloenduse jäljeindeks ja jahimeeste hinnang aga jahihooaja järgset

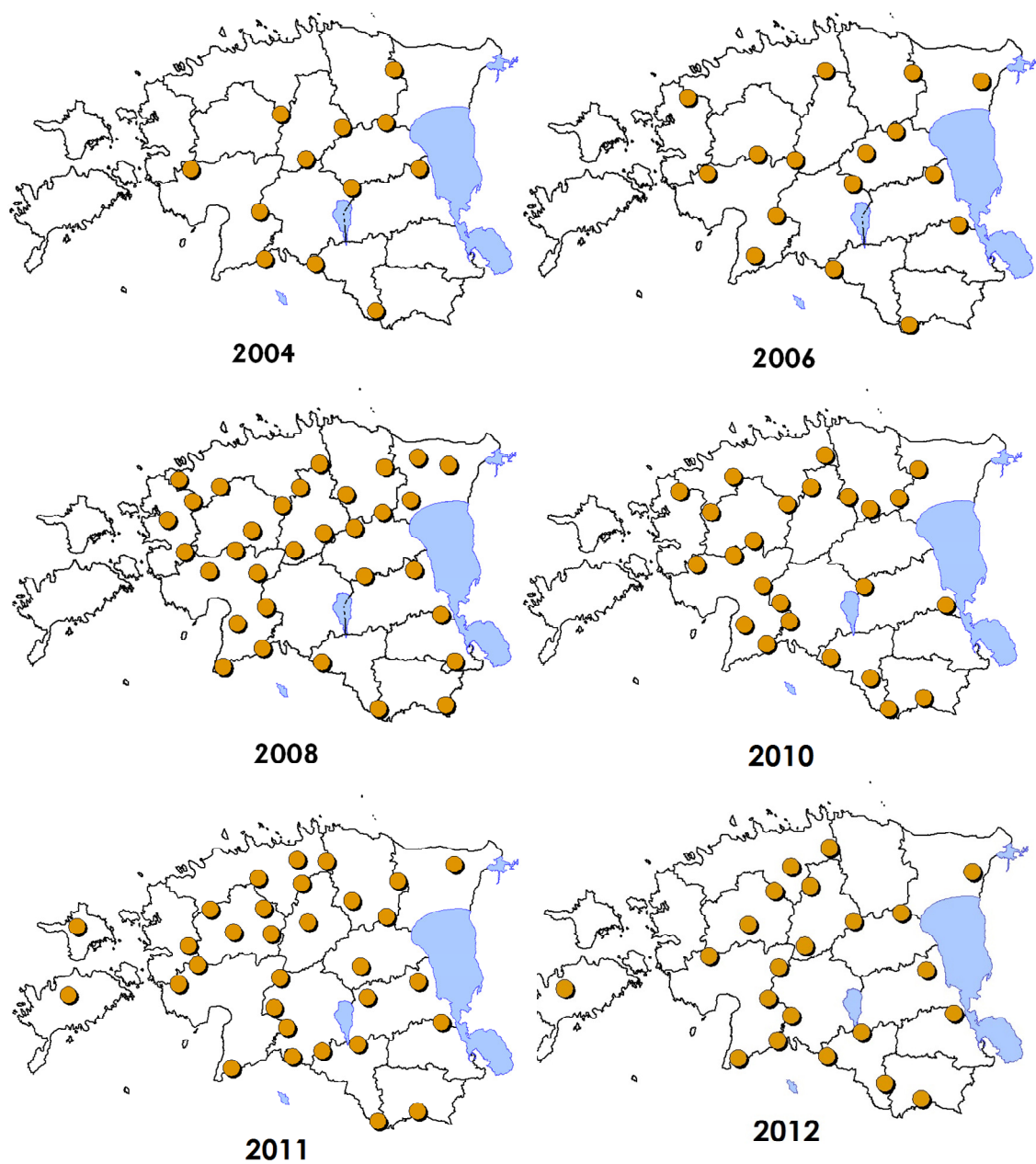
arvukust. Erinevates maakondades oli 2012. aasta sügisel hundi arvukus jätkuvalt kõrge vaid Järva-, Rapla-, Pärnu- ja Valgamaal, samas kui näiteks Läänemaal ei olnud ühtegi pesakonda ning kogu maakonnas liikus ringi vaid mõni üksik isend.

2012. aasta jahihooajal kütiti kokku 77 hundi ning maksimaalselt lubatav küttimismaht oli 99 isendit. Lisaks lasti enne sügisest jahihooaega 2012. a kevadsuvel veel Saaremaal kolm isendit erilubade alusel. Lubatud huntidest jäi enim küttimata Hiiu-, Saare-, Valga- ja Võrumaal. Kutsikaid oli 2012. aastal kütitud isendite hulgas 53% ning sellele sarnaselt madal on see näitaja olnud ka kahel eelneval aastal. Kuna kutsikad moodustavad populatsiooni igaaastaselt juurdelisanduva osa, mille suurusest sõltub asurkonna juurdekasv, siis võib kutsikate osakaalu küttimisvalimis kasutada hinnanguna populatsiooni juurdekasvu kohta.

Hundi pesakondade arv, lubatud küttimislimiit ja kütitud isendite arv aastatel 2003–2012.

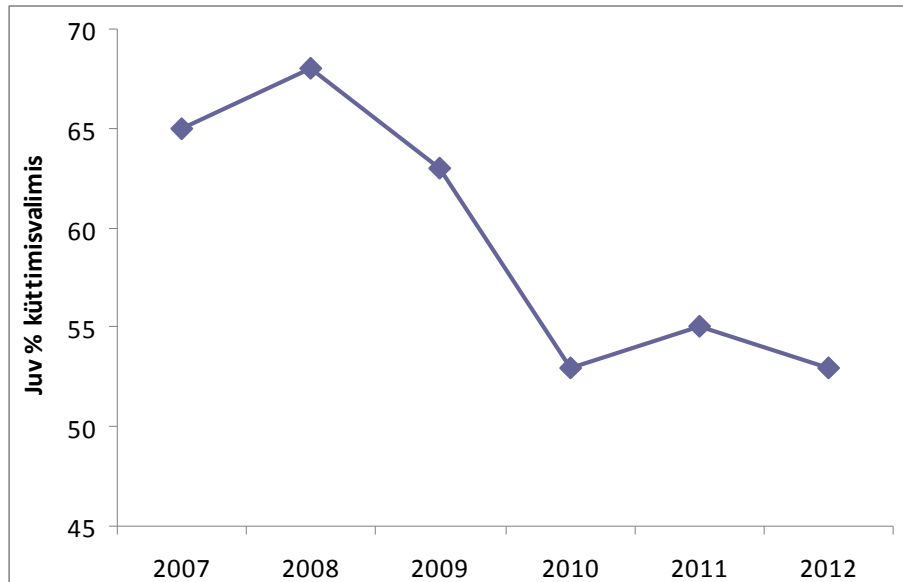
Number of wolf reproductions (blue), hunting quota size (red) and number of hunted individuals (green) in 2003–2012.

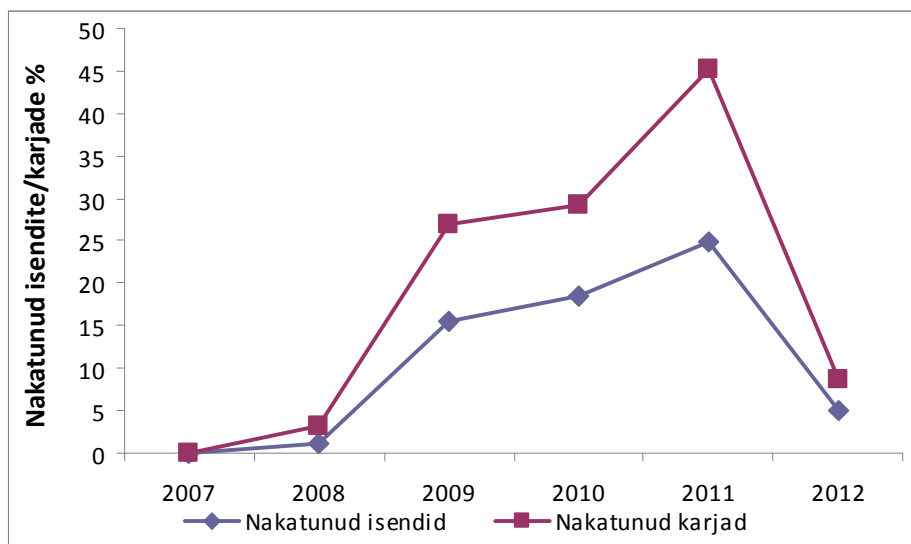
Hundi pesakonnad aastatel 2004–2012. *Wolf reproductions in 2004–2012.*

2012. aastal kütitud loomade seas oli eelnevate aastatega võrreldes oluliselt vähem kärntõppe nakatunud isendeid – kokku kõigest 4 isendit 2-st erinevast karjast. Kuigi kärntõbi on mõningal määral taandunud, paistab siiski, et möödunud aastal suures oluliselt kütimisvälise suuremuse osakaal kogu suuremuses. Nii kadusid talve keskspaigaks erinevalt varasematest aastatest mitmed hundikarjad. Kui varem võis selle põhjuseks olla just ulatuslikult levinud kärntõbi, siis möödunud aastal on ilmselt toimunud ka salaküttimise

märkimisväärne suurenemine. Salaküttimise suurenemisel võib olla mitmeid erinevaid põhjuseid, nagu metskitse jätkuvalt madal arvukus, osade jahimeeste soovimatus leppida teatud aladel kehtestatud hundi küttimispiirangutega või üldisem vastumeelsus uuele jahinduspoliitikale.

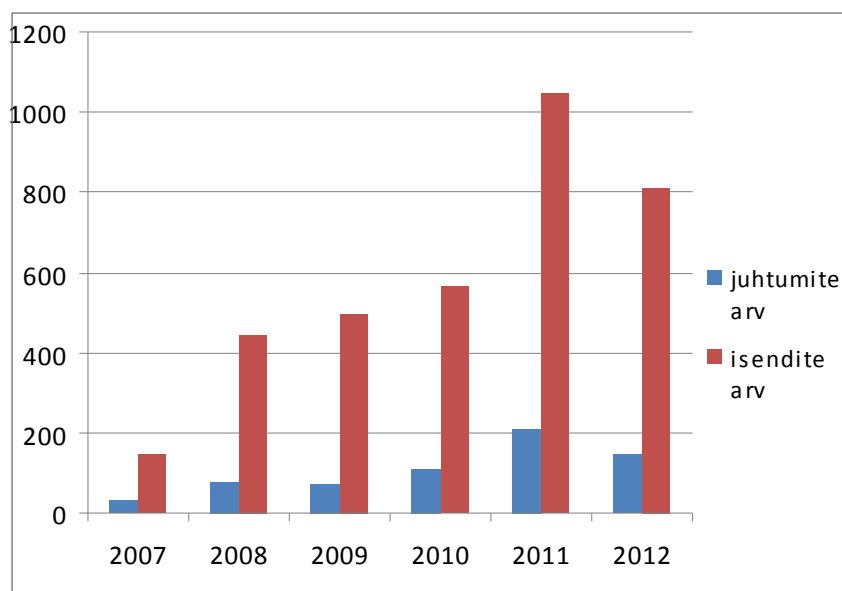

Hundikutsikate osakaal küttimisvalimis aastatel 2007–2012.
Proportion of juveniles among hunted wolves in 2007–2012.

Kärntõvega nakatunud hundipesakondade ja nakatunud huntide osakaal kütitud/hukkunud isendite hulgast aastatel 2007–2012.
Proportion of packs infected by sarcoptic mange (red) and proportion of infected individuals among hunted/perished wolves (blue) in 2007–2012.

Hundi tekitatud kahjustuste hulk karjakasvatusele oli aastal 2012 veel suhteliselt kõrge, kuid siiski märgatavalt väiksem kui 2011. aastal. Kahjustuste vähenemise peamisteks põhjusteks võib pidada hundi arvukuse märgatavat langust ning metskitse arvukuse mõnigast tõusu. Aastal 2012 oli sarnaselt eelmise aastaga enim murdmisjuhte Saare- ja Harjumaal. Hundi kahjustused vähenesid oluliselt Jõgeva-, Tartu-, Rapla- ja Viljandimaal ning samas suurenesid Valga- ja Hiiumaal. Seoses hundi arvukuse langusega võib eeldada ka kahjustuste jätkuvat vähenemist. Näiteks Saaremaal ei tohiks käesoleval suvel hundi juurdekasvu tõenäoliselt olla. Seda seetõttu, et möödunud jahihooajal kütitud nelja hundi hulgas olid mõlemad nii täiskasvanud siginud emahunt kui ka täiskasvanud isahunt, tõenäoliselt Saaremaa hundikarja alfa paar. Samuti on Saaremaalt kütitud juba kuus 2011. aastal sündinud isendit, mistõttu on uue sigimiseas oleva hundipaari olemasolu saarel vägagi ebatõenäoline. Seetõttu on hundi rünnaku risk karjale võrreldes eelmise paari aastaga oluliselt väiksem, mis peaks olema hea sõnum Saaremaa lambakasvatajatele.

Hundi tekitatud kahjustusjuhtumite ja murtud kariloomade arv aastatel 2007 – 2012 (andmed: Keskkonnaamet).

Number of wolf damage cases (blue) and killed livestock (red) in 2007–2012.

Hundi tekitatud kahjustusjuhtumite arv, murtud lambad ja veised maakonniti aastatel 2008–2012 (andmed: Keskkonnaamet).

Number of wolf damage cases, killed sheep and killed cattle by counties in 2008–2012.

	2008			2009			2010			2011			2012		
	murdmis-juhte	Lambad	Veised	murdmis-juhte	Lambad	Veised	murdmis-juhte	Lambad	Veised	murdmis-juhte	Lambad	Veised	murdmis-juhte	Lambad	Veised
Harjumaa	5	41	0	8	122	0	9	32	1	29	93	0	21	173	1
Hiiumaa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	37	0
Ida-Virumaa	9	12	0	2	5	0	7	12	1	6	29	0	2	4	0
Jõgevamaa	2	15	0	11	113	6	8	59	0	31	57	0	2	10	0
Järvamaa	17	139	0	8	42	0	11	78	0	13	56	0	10	65	1
Läänemaa	9	97	0	8	25	3	3	39	0	4	10	7	0	0	0
Lääne-Virumaa	9	7	5	11	38	0	8	38	0	11	100	0	17	66	14
Põlvamaa	0	0	0	0	0	0	4	46	0	9	42	0	8	48	0
Pärnumaa	4	36	1	4	7	10	12	37	11	14	66	0	12	51	6
Raplamaa	13	59	0	7	53	0	19	23	15	20	98	2	9	14	6
Saaremaa	0	0	0	0	0	0	2	8	0	30	168	0	30	150	0
Tartumaa	1	3	0	2	5	0	2	13	0	19	97	0	1	12	0
Valgamaa	0	0	0	0	0	0	3	13	0	2	43	0	11	73	0
Viljandimaa	1	2	0	3	13	0	5	35	0	15	138	0	11	44	0
Võrumaa	7	29	0	8	53	1	15	103	1	9	43	0	8	37	0
Kokku:	77	440	6	72	476	20	108	536	29	212	1040	9	146	784	28

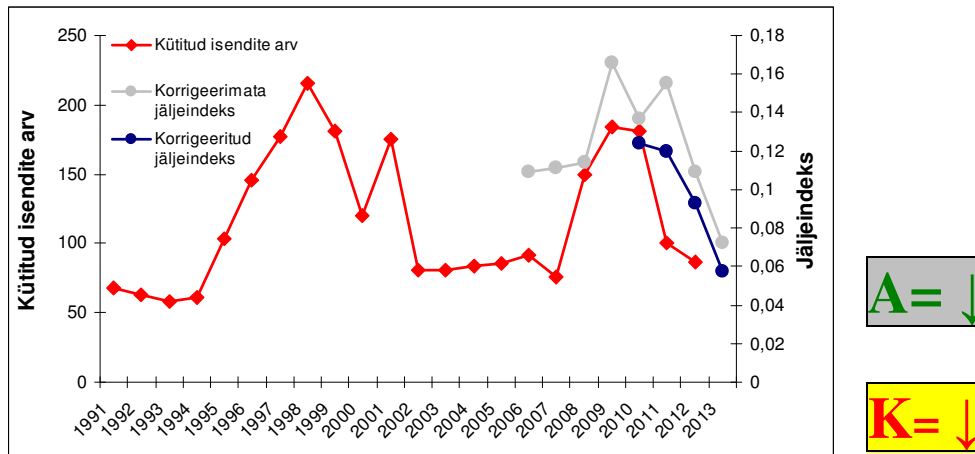
2012. aasta kevadel ennustasime eelnenud aasta pesakondade arvu, küttemismahu ja asurkonna juurdekasvunäitajate põhjal pesakondade arvu langust ning umbes 20 pesakonna olemasolu 2012. aasta sügiseks. Erinevalt mõnest varasemast aastast läks möödunud aasta prognoos küllaltki hästi täppi. Kui tänavuaastased juurdekasvunäitajad oleksid eelmiste aastatega sarnased, võiks eeloleva jahihooaja alguseks ennustada pesakondade arvu püsimist umbes 2012. aasta tasemel. Samas arvestades, et suurenenud küttemisvälise suremuse tõttu (mõned karjad kadusid ära) oli tänavu kevadeks hundi arvukus madalam, kui 2012. a kevadel, siis jääb ka pesakondade arv 2013. aasta sügisel ilmselt mõnevõrra väiksemaks kui 20. Lisaks kütiti sellel aastal vähemalt 2 sigivat emaslooma, millele lisandus veel vähemalt 3 suguküpsset emaslooma, kelle sigimises osalemise kohta kahjuks andmete puudumise tõttu järeldusi teha ei saa.

Kahjuks ei saa ikka veel täiel määral kasutada kütitud emastelt isenditelt kogutud andmeid nende sigimisparameetrite kohta. Need on aga vajalikud, et hinnata signitud emaste osakaalu küttemisvalimis ning keskmist loodete arvu, mis on väga olulised näitajad hundi arvukuse muutuse prognoosimisel. Kui laekunud vanuseproovidest (kihva hambajuure lõik) saab kokku piisavalt hea valimi, siis seda ei saa öelda sigimiselundkondade kohta. Möödunud hooajal kütitud vähemalt 1 aastaste emahuntide proove saadi kõigest 65%-lt isenditest ning samas olid üle pooled kogutud proovid kasutamiskõlbmatud (enamasti oli kogutud vale elund, kõige sagedamini kusepõis). Niisiis laekus analüüsikõlblikke proove kõigest 30%-lt lastud emasloomadelt.

Hundi juurdekasvu prognoosimine on alati olnud keerukas ülesanne. Kuna hunt on meil vähearvukas, kuid samas kõrge sigimispotentsiaaliga liik, siis mõjutab vaid paar sigivat emahunti jahihooaja eelset arvukust ligikaudu kümnendiku võrra. Seetõttu mängib siin ka

juhuslikkus üsna suurt rolli ning täpseid prognoose on kevadiste andmete põhjal võimatu teha. Seetõttu saab parema hinnangu hundiasurkonna jahihooaja eelse seisundi kohta anda alles pärast suvel, sügisel ja talve alguses hundi tegeliku juurdekasvu kohta kogutud teabe lisandumist. Niisiis peaks hundi küttimislimiit ka edaspidi olema välja antud kahe osalimiidina. Praeguseid looduslikke ja sotsiaalseid tingimusi arvestades võiks hundi pesakondade arv olla ligikaudu 20 pesakonna ringis. Säilitamiseks soovitud arvukust, peaks tänavune hundi limiidi I osa tulema praeguse prognoosi järgi väiksem kui eelmisel aastal, mis oli mandri-Eestis 70 isendit. Samas sõltub see küllalt palju suve jooksul kogutavast informatsioonist, sh kahjustuste ulatuse ja leviku kohta. Taaskord peab rõhutama, et hundi küttimise korraldamisel tuleb jätkuvalt tähelepanu pöörata jahipidamise suunamisele kahjustuspiirkondadesse, avaldades samal ajal nõrgemat küttimissurvet suuremaid loodusmaastikke asustavatele karjadele. Vaid nii on võimalik säilitada hundi asurkonna soodne seisund ja vähemalt piirkonniti tema ökoloogiline funktsioon, hoidudes samal ajal ülemäärastest kahjustest lambakasvatusele.

ILVES (Lynx lynx)

Ilvese küttimine aastatel 1991–2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006–2013.

The number of lynx hunted in 1991–2012 and winter track index (gray line – tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006–2013.

Ilvese arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (pesakondade arv, küttimine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukuse muutustele) viimasel kolmel aastal ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

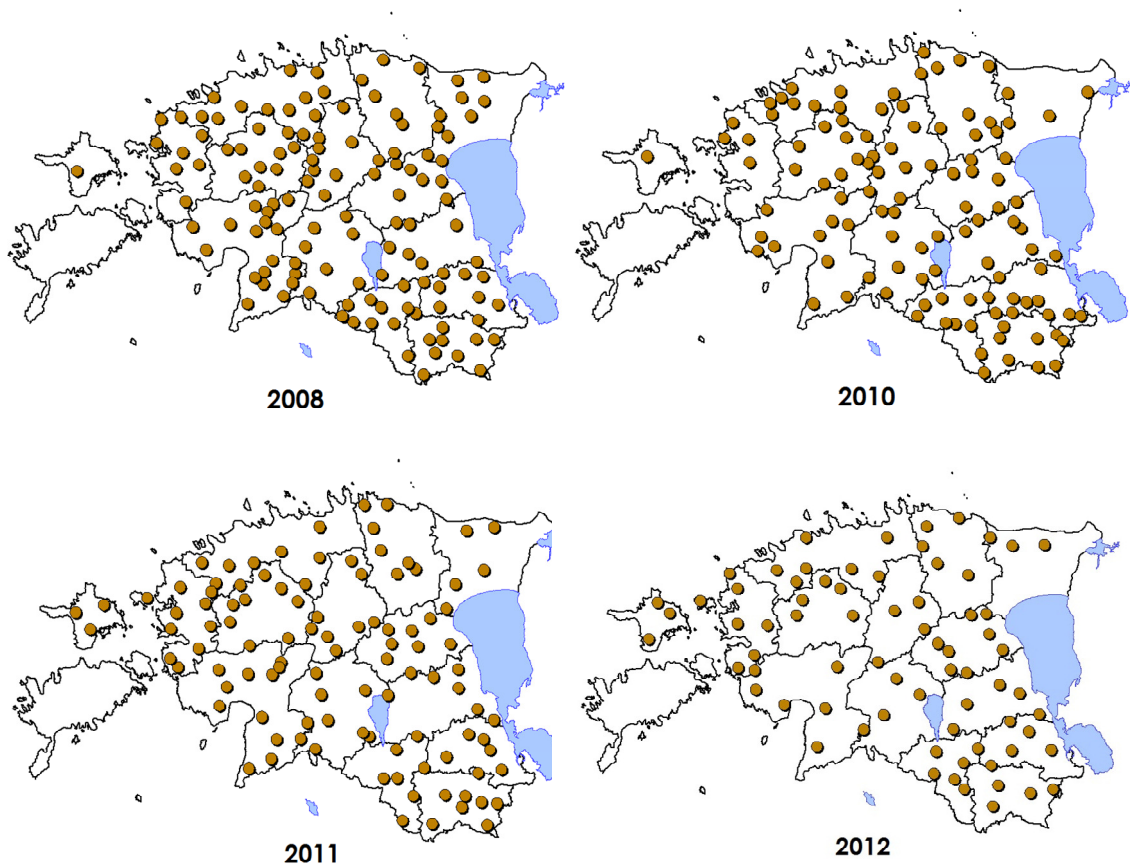
Maakond <i>County</i>	Pesakondade arv <i>No. of reproductive females</i>			Pesakondade arvu muutus <i>Change in no. of reproductive females</i>	Küttimine <i>Hunting bag</i>			Küttimismahu muutus <i>Change in hunting bag (%)</i>	Jäljeindeks (1 km kohta) <i>Track index (tracks per 1 km)</i>			Jäljeindeksi muutus <i>Change in track index (%)</i>	Rohkuse indeks <i>Index of abundance</i>	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele <i>Change in abundance (hunters est)</i>
	2010	2011	2012		2010	2011	2012		2011	2012	2013			
Harjumaa	11	8	7	-	19	8	7	-12,5	0,15	0,13	0,08	-43,3	51,38	-
Hiiumaa	1	3	3	=	0	1	2	100,0	0,07	0,10	0,07	-30,0	88,19	-
Ida-Virumaa	4	5	3	-	5	4	5	25,0	0,05	0,06	0,04	-29,2	74,39	-
Jõgevamaa	8	7	7	=	10	8	7	-12,5	0,15	0,12	0,11	-5,5	80,80	-
Järvamaa	8	8	4	-	7	9	6	-33,3	0,30	0,06	0,04	-30,7	18,87	-
Läänemaa	4	10	8	-	18	5	10	100,0	0,23	0,25	0,13	-49,3	56,17	-
Lääne-Virumaa	9	7	5	-	13	9	6	-33,3	0,06	0,04	0,06	34,1	75,37	-
Põlvamaa	9	5	4	-	12	7	4	-42,9	0,12	0,08	0,06	-21,0	71,94	+
Pärnumaa	12	14	6	-	32	7	12	71,4	0,13	0,10	0,07	-34,1	45,28	-
Raplamaa	10	8	5	-	18	8	7	-12,5	0,16	0,14	0,05	-65,9	37,16	-
Saaremaa	0	0	0	=	0	0	0		0,00	0,01	0,00	-100,0	0,00	+
Tartumaa	7	6	6	=	6	5	5	0,0	0,07	0,05	0,05	-7,6	58,65	-
Valgamaa	9	7	6	-	12	11	4	-63,6	0,10	0,06	0,03	-54,8	41,02	-
Viljandimaa	10	7	3	-	15	8	5	-37,5	0,11	0,09	0,06	-33,7	50,80	-
Võrumaa	9	8	5	-	14	10	7	-30,0	0,14	0,09	0,06	-37,6	47,05	-
Kokku (Total)	111	103	72	-	181	100	87	-13,0	0,12	0,09	0,06	-37,8	51,26	-

Seire andmetel oli 2012. aastal sügisel Eestis vaid 72 ilvese pesakonda. Neist 4 elas väljaspool Mandri-Eestit Hiiumaal ja Vormsil. Kui aastatel 2003–2008 võis jälgida ilvese arvukuse püsivat tõusu, siis alates 2009. aastast on see näidanud langustrendi ning eriti järsk on pesakondade arvu vähenemine olnud just viimasel aastal. Vähenenud juurdekasvu (sündinud kutsikate arvu ja suurenenud suremuse) tingimustes väljendubki arvukuse langus mõningase hiline misega – väiksema kutsikate osakaalu juures kütitakse suhteliselt enam täiskasvanud sigivaid isendeid ning samas on sigimisikka jõudvad põlvkonnad populatsiooni

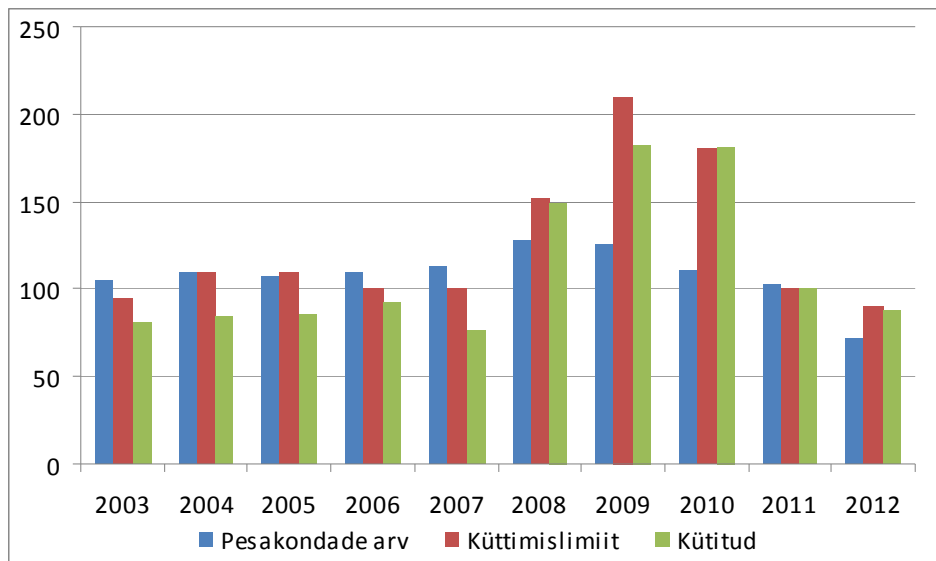
taastootmiseks liiga nõrgad. Sellise harjumatu madala juurdekasvuvõimega populatsiooni ohjamisel võib kergesti tekkida ülekütmise oht.

Ilvese arvukuse langus väljendus selgelt ka 2013. aasta kevadel, seda nii ruutloenduse tulemustes kui ka jahimeeste hinnangutes. Lisaks ruutloenduse jäljeindeksi vähenemisele kohati ilvese jälgi üldse vaid 40%-s läbitud ruutudest, samas kui kahel eelneval aastal oli see näitaja vastavalt 58% ja 54%. Seega võib nii pesakondade arvu kui ka ruutloenduse jäljeindeksi järgi öelda, et hetkel on ilvese populatsiooni suurus umbes pool sellest, mis see oli neli-viis aastat tagasi. Positiivsena võib välja tuua, et arvukuse vähenemise tingimustes on ilvese levik (pesakondade paiknemine) jäänud üle Eesti suhteliselt ühtlaseks.

Samas, sarnaselt aastaga 2010 võis populatsioonis olla tavapärasest enam sigimistsükli vahele jättnud emaseid, millele viitab väiksem kutsikate osakaal küttimisvalimis ning väiksem lootearmide arv kütitud täiskasvanud emaste sigimiselundkondades (10-st lootearmidega emakast ei olnud viimasest sigimistsüklist pärit arme kolmel). Seetõttu ei pruugi populatsiooni üldsuuruse langus olla nii järsk, kui seda kutsikatega emaste arvu kahanemise järgi arvata võiks.

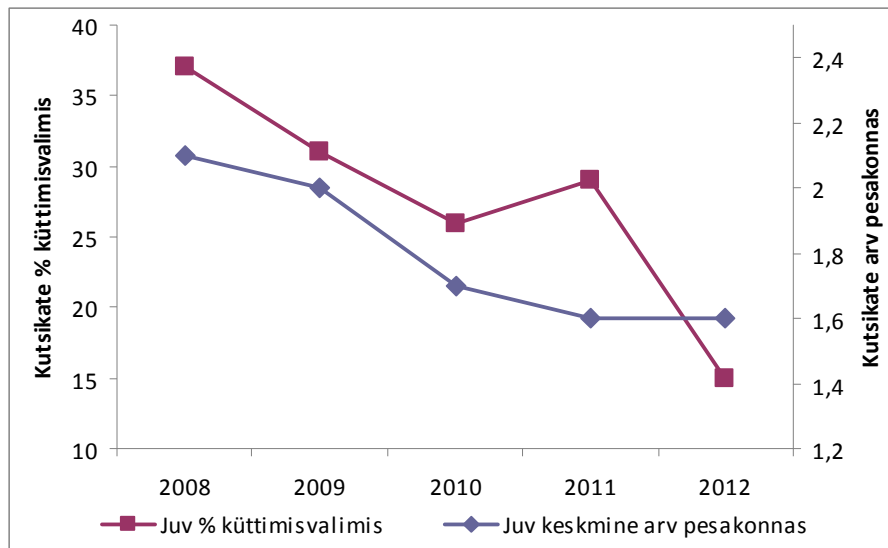
Ilvese pesakonnad aastatel 2008–2012. *Lynx reproductions in 2008–2012.*

Ilvese pesakondade arv, lubatud küttemislimiit ja kütitud isendite arv aastatel 2003–2012.
Number of lynx reproductions (blue), hunting quota size (red) and number of hunted individuals (green) in 2003–2012.

Aastate 2010–2012 vaatlustes ja küttemisvalimis on selgelt väljendunud asurkonna juurdekasvu oluline langus võrreldes varasemate aastatega. Seda näitab nii kutsikate madal osakaal küttemisvalimis kui ka vaatlustest saadud pesakondade keskmine suurus. Selle peamiseks põhjuseks võib pidada metskitse arvukuse olulist langust, mis on vähendanud emaste sigimispotentsiaali ning suurendanud kutsikate suremust, alandades selle kaudu kogu populatsiooni juurdekasvumäära. Metskitse arvukuse langusega kaasnenud ilvese juurdekasvumäära vähenemine näitab, et paralleelselt küttemisega mõjutab populatsiooni juurdekasvu ka väiksemast keskkonnakandevõimest tingitud muutused sündivuses ja suremuses. 2012. aasta tagasihoidlik kasv metskitse arvukuses ei ole veel ilvese juurdekasvu paranemist kaasa toonud. Kuna kiskja arvukuse tõus järgneb saaklooma arvukuse kasvule mõningase hilinemisega, siis võib ilvese arvukuse suurenemist oodata alles mõne aasta pärast.

2012. aasta jahihooajal kütiti Eestis kokku 87 ilvest. Aastatel 2010 ja 2011 kütiti vastavalt 181 ja 100 isendit. 2012. aasta küttemisvalimis oli erakordselt vähe kutsikaid, kõigest 15%, ning nii madal ei ole see näitaja veel kunagi olnud. Sellel aastal võib siin mõningast rolli siiski omada ka valikuline küttemine, kus ilvese kahanenud arvukuse ja suhteliselt väikese kütitud lubatud isendite arvu tõttu valisid jahimehed varasemast enam üksikisendeid ning säästsid poegade ema loomi. Täiskasvanud emasloomi (vanemad kui 1 aasta) kütiti kokku 24 isendit.

Kutsikate osakaal kütitud ilveste seas ja pesakonna keskmine suurus vaatluste põhjal aastatel 2008–2012.

Proportion of juveniles among hunted individuals (red) and average litter size of lynx (blue) in 2008–2012.

2012. aasta kütimislimiidi väljatöötamisel sai eelnenud aasta juurdekasvunäitajate ja küttemahmu alusel prognoositud ilvese arvukuse languse pidurdumist ning arvukuse jäämist 100 pesakonna piirimaile. Praegu tuleb tunnistada, et möödunud aasta ilvesepopulatsiooni kasvuprognosis oli selgelt liiga optimistlik ning sellest tuletatud küttemahm liiga suur. Suurkiskjate kaitse- ja ohjamiskava näeb ette hoida populatsiooni tasemel, kus iga-aastaselt oleks enne küttemahmaga olemas vähemalt 100 ilvese pesakonda. Kavas on siiski ka välja toodud, et äärmuslike tingimuste korral (kehv toidubaas ja tugev mõju saakliikidele) võib veel lubada selle lühiajalist langust kuni 30% ulatuses. 2012. aastal loendatud 72 pesakonda on sellele olukorrale väga lähedal! Arvestades viimase jahihooaja mõju, saab praegu prognoosida vaid arvukuse jätkuvat vähenemist ning see langeb suure tõenäosusega ka soovituslikust miinimumist madalamale. Kui palju see aga langeb võiks, on praeguste tingimuste juures väga raske ennustada. Näiteks ei oska arvata, kas praegune metskitse ja jäneste arvukuse tõus on olnud piisav, et ilvese juurdekasvunäitajad paraneksid. Samuti pole teada, kui palju oli 2012. aastal kutsikateta täiskasvanud emaseid, kes tänavu taas sigida võiksid. Igal juhul tuleb olemasolevat olukorda arvestades ilvese küttesse suhtuda eeloleval hooajal äärmise ettevaatusega, mistõttu saab tänavune küttemahm olema tõenäoliselt vaid sümbolne, piirdudes paari-kolmekümne isendiga.